

**Samantekt
Umhverfisstofnunar
um bráðamengun
árið 2015**

Inngangur

Samantekt þessi yfir bráðamengun á árinu 2015 er unnin í samræmi við 26. gr. reglugerðar nr. 1010/2012 um viðbrögð við bráðamengun hafs og stranda en samkvæmt henni skal Umhverfisstofnun fyrir 15. september ár hvert taka saman og birta opinberlega upplýsingar um bráðamengun næstliðins árs. Í samantektinni skal einnig greint frá eftirliti, æfingum og samstarfi við mengunarvarnaráð hafna, hafnir og stofnanir.

Skylt er samkvæmt lögum nr. 33/2004 um varnir gegn mengun hafs og stranda að tilkynna um bráðamengun en það fer eftir staðsetningu atviksins til hvaða aðila tilkynna skal um mengunina. Ef um er að ræða bráðamengun innan hafnarsvæða skal tilkynna um hana til viðkomandi hafnarstjóra sem ber ábyrgð á að gripið sé til viðeigandi bráðaaðgerða til að hefta útbreiðslu og koma í veg fyrir frekara tjón vegna mengunarinnar. Hafnarstjóra ber að tilkynna Umhverfisstofnun og heilbrigðisnefnd um bráðamengun strax og vart verður við hana. Ef bráðamengun verður utan hafnarsvæða skal tilkynna um hana til vaktstöðvar siglinga sem kallar til vakthafandi aðila innan Umhverfisstofnunar, enda ber stofnunin ábyrgð á að gera viðeigandi ráðstafanir vegna mengunarinnar. Ef um er að ræða mengunaróhapp á landi skal tilkynna það til viðkomandi slökkviliðs. Nánari upplýsingar um tilkynningar vegna bráðamengunar og viðbrögð við bráðamengun er að finna í lögum nr. 33/2004 um varnir gegn mengun hafs og stranda og reglugerð nr. 1010/2012 um viðbrögð við bráðamengun hafs og stranda.

Hér á eftir eru teknar saman upplýsingar um tilkynningar um bráðamengun innan hafnarsvæða sem Umhverfisstofnun bærust árið 2015 og upplýsingar um bráðamengun eða atburði utan hafnarsvæða sem tilkynnt var um. Ekki er fjallað um mengunaróhöpp á landi sem skylt er að tilkynna til viðkomandi slökkviliðs, nema Umhverfisstofnun hafi einnig borist tilkynning um óhappið.

Skammstafanir

Hér á eftir er yfirlit um helstu skammstafanir sem notaðar eru í þessari samantekt:

EMSA – Siglingaöryggisstofnun Evrópu

HES – Heilbrigðiseftirlit sveitarfélaga

LHG – Landhelgisgæsla Íslands

ODR – Olíudreifing

UST – Umhverfisstofnun

Tilkynningar um mengunaróhöpp á landi árið 2015

Hvenær	Hvar	Hvað	Aðgerðir/athugasemdir
9. apríl	Reykjavíkurlflugvöllur	Við ádælingu lak þotu-eldsneyti frá vél á flugvellinum.	Hluti eldsneytis endurheimtur með vikri og uppsogsdúki. Óhapp einnig tilkynnt til Slökkviliðs höfuðborgarsvæðisins og HES. Engin mengun sást í Skerjafirði við eftirlitsflug LHG.

Tilkynningar um bráðamengun innan hafnarsvæða árið 2015

Hvenær	Hvar	Hvað	Aðgerðir/athugasemdir
3. janúar	Vestmannaeyjahöfn	Mengunaróhapp við dælingu á úrgangsolíu úr skipi.	Gripið til aðgerða til að hreinsa olíu úr höfninni undir stjórn hafnarstjóra.
24. maí	Akraneshöfn	Olíuleki varð á bryggju við þrýstiprófun á lögnum.	Gat á lögnum var lagað og þrýstiprófað á ný. Mengaður sandur í kringum lekann var fjarlægður.
16. júní	Hafnarfjarðarhöfn	Olíubræk í höfninni, teygði sig þaðan í átt að Álftanesi. Olía hefur líklega farið út um öndunarop við dælingu olíu á rússneskan togara.	Olía farin að dreifa mjög úr sér þegar atvikið uppgötvast. Ekki gripið til aðgerða innan hafnarsvæðis, enda díselolía sem gufar upp. Fulltrúar UST og HES skoðuðu fjöru á Álftanesi en engin olíumengun sást.
22. júlí	Seyðisfjarðarhöfn	Svartolía rann í niðurfali í fiskimjölsverksmiðju og barst út í höfnina.	Einnig tilkynnt til HES. Mengað svæði girt af með flotgirðingum. Efni notuð til að eyða olíunni.
22. sept.	Vogabakki í Reykjavíkurlhöfn	Hvít slika lá með bakkanum sem leitaði út frá landi. Líklega hreinsiefni sem hefur komið frá útrásarlögnum fyrir ofanvatn sunnan við Vogabakka.	Hafnarvörður kallaði á lögreglu og óskaði eftir skýrslutöku. Ekki farið í aðgerðir.
29. des.	Eskifjarðarhöfn	Í miklu vatnsveðri grófst jarðvegur undan hafnartanki við smábátahöfnina. Olíutankur, dæla o.fl. fóru í sjóinn, en náðist upp aftur innan 2-2,5 klst.	Ekki vart við mengun í fjörunni. Hafi olía farið í sjóinn er líklegt að hún hafi gufað upp eða þynnst mikið enda rok og aftakaveður þegar slysið varð. Því ekki þörf á aðgerðum.

Tilkynningar um mengun utan hafnarsvæða árið 2015

Hvenær	Hvar	Bráðamengun	Aðgerðir/athugasemdir
19. febrúar	Breiðafjörður	Við eftirlitsflug LHG varð vart við olíumengaðan sjó við bát á Breiðafirði.	Olíulosun kærð til lögreglu. Sýknað í málinu.
30. apríl	Hvalfjörður	Við eftirlitsflug LHG varð vart við mengunarflekk við bát í Hvalfirði.	Atvik tilkynnt til lögreglu og óskað eftir rannsókn. Mál látið niður falla.
22. júlí	Við Mýrar í Borgarfirði undan Hjørsey	Ábending til UST um olíubræk í fjöru.	Talið vera grútamengun, sem getur myndast af náttúrulegum orsökum, s.s. vegna rotnandi dýrahraeja eða átu. Best að láta náttúruna sjá um að hreinsa sig. Því ekki þörf á aðgerðum.
22. sept.	Um 77 sjómílar SA af Ingólfshöfða.	Við eftirlitsflug LHG varð vart við lítills háttar olíubræk.	Engar aðgerðir. Ekkert skip nálægt sem hægt var að tengja við brákina.

Tilkynningar um strand báta/skipa árið 2015

Hvenær	Hvar	Atburður	Aðgerðir/athugasemdir
14. mars	Hvammsvík	Bátinn Kára rak upp í fjöru í Hvammsvík.	Ekki hætta á bráðamengun. Báturinn náðist á flot og var dreginn til Akraness.
13. maí	Við Hópsnes við Grindavík	Báturinn Gottlieb strandaði í stórgryti við Hópsnes.	UST samþykkti björgunaráætlun og fylgdist með aðgerðum. Beltagröfur notaðar til að ná bátnum af strandstað. Lítills háttar brak/rusl fjarlæggt úr fjörunni.
22. júní	Flatey	Ferjan Baldur tók niðri rétt norðan við Flatey á leið til Brjánslækjar.	Ferjunni var siglt aftur til Flateyjar og hún skoðuð af kafara. Sá á henni en var stöðug og enginn leki eða olíumengun. UST taldi ekki þörf á aðgerðum.

Hvenær	Hvar	Atburður	Aðgerðir/athugasemdir
14. október	Við Álftanes í Skerjafirði	Báturinn Fjóla strandaði.	Engar skemmdir á bátnum og enginn olíuleki. Því ekki þörf á aðgerðum af hálfu UST, en fylgst með framvindunni. Slysavarnafélag sá um aðgerðir og kom bátnum á flot á næsta flóði.
3. nóv.	Ægisgarður í Reykjavíkurböfn	Sanddæluskipið Perlan sökk við Ægisgarð.	UST fylgdist með aðgerðum og fékk aðgerðaáætlun til skoðunar. Engin olía lak frá skipinu áður en það náðist upp.

Eftirlit Landhelgisgæslu Íslands og CleanSeaNet

Landhelgisgæsla Íslands hefur eftirlit með hafsvæðum Íslands, jafnt úr lofti sem af sjó. Ef vart verður við mengun í eftirliti LHG er tilkynnt um hana til Umhverfisstofnunar. Auk þess sér LHG um móttöku á gervitunglamyndum frá Siglingöryggisstofnun Evrópu (EMSA) í samræmi við samning gæslunnar og UST þar að lútandi. Gervitunglamyndirnar fást í gegnum CleanSeaNet þjónustu EMSA og eru notaðar til að greina hugsanlega olíumengun innan íslenskrar mengunarlögsögu. Brugðist er við ef eitthvað bendir til að olíumengunar gæti á viðkomandi hafsvæði. Árið 2015 var engin olíumengun staðfest innan íslenskrar mengunarlögsögu í kjölfar greininga á gervitunglamyndum.

Æfingar og þjálfun

Á árinu 2015 fór fram endurskoðun á aðgerðaáætlun Umhverfisstofnunar, Landhelgisgæslu Íslands og Samgöngustofu um viðbrögð við bráðamengun utan hafna og notkun skipaafdrepa og var áætlunin undirrituð af forstjórum viðkomandi stofnana 3. september 2015. Við endurskoðun aðgerðaáætlunarinnar var meðal annars litið til reynslunnar af samstarfi aðila og viðbragða vegna strands skipanna Akrafells og Green Freezer árið 2014. Aðgerðaáætlunin er aðgengileg á heimasíðu Umhverfisstofnunar.

Áætlunin fjallar um hvernig bregðast á við þegar óhöpp verða á sjó er varða skip í efnahagslögsögu Íslands sem þykja ógna siglingaöryggi eða geta valdið umhverfisstjóni. Áætlunin er hugsuð sem sameiginlegt stjórnæki Umhverfisstofnunar, Landhelgisgæslu Íslands og Samgöngustofu og er ætlað að tryggja fumulaut verklag og framkvæmd viðbragða vegna bráðamengunar og þegar hætta er talin á

bráðamengun. Auk þess er aðgerðaáætluninni ætlað að tryggja rétta framkvæmd við notkun skipaafdrepa sem útnefnd eru af Samgöngustofu. Skipaafdrepi eru annars vegar innan hafna (neyðarhöfn) og hins vegar skjólgóð svæði sem eru tilgreind utan hafna.

Samkvæmt aðgerðaáætluninni er gert ráð fyrir að tvær æfingar séu haldnar árlega, annars vegar verkleg æfing og hins vegar skrifborðsæfing. Áætlað var að halda sameiginlega æfingu Landhelgisgæslu Íslands, Samgöngustofu og Umhverfisstofnunar, með þátttöku Olíudreifingar, um borð í varðskipinu Þór í desember 2015. Vegna veðurs varð að fresta æfingunni og náðist því ekki að halda verklega æfingu árið 2015. Ekki var haldin skrifborðsæfing árið 2015.

Í gildi er samningur milli Umhverfisstofnunar og Olíudreifingar um aðstoð ODR í viðbrögðum við bráðamengun og notkun og viðhald mengunarvarnabúnaðar UST. Samkvæmt samningnum er meðal annars gert ráð fyrir þjálfun og æfingum útkallshóps ODR (kjarnahóps) a.m.k. einn dag árlega. Æfing Olíudreifingar fór fram í Örfirisey 9. desember 2015 og voru starfsmenn frá Umhverfisstofnun viðstaddir æfinguna.

Innlent og erlent samstarf

Mengunarvarnaráð hafna

Samkvæmt 13. gr. laga nr. 33/2004 um varnir gegn mengun hafs og stranda skal ráðherra að afloknum hverjum sveitarstjórnarkosningum skipa átta fulltrúa í mengunarvarnaráð hafna til fjögurra ára í senn. Umhverfisstofnun tilnefnir tvo fulltrúa og er annar þeirra formaður ráðsins. Hafnasamband Íslands tilnefnir þrjú fulltrúa, Samband íslenskra sveitarfélaga einn fulltrúa sem skal vera starfandi heilbrigðisfulltrúi, og Samgöngustofa og Vegagerðin einn fulltrúa hvor.

Hlutverk mengunarvarnaráðs hafna er

- a. að vera formlegur samstarfsvettvangur Umhverfisstofnunar og hafna um málefni sem varða viðbúnað og viðbrögð við bráðamengun innan hafnarsvæða,
- b. að stuðla að samstarfi og samhæfingu milli hafna um viðbúnað, samræmingu viðbragðsáætlana og viðbragða við bráðamengun,
- c. að gera tillögu til Umhverfisstofnunar um uppbyggingu og endurnýjun á mengunarvarnabúnaði í höfnum landsins og
- d. að koma með ábendingar og tillögur um innihald viðbragðsáætlana.

Skipað var í mengunarvarnaráð hafna í fyrsta sinn árið 2015 og var fyrsti fundur ráðsins haldinn 9. mars 2015. Alls voru haldnir 3 fundir á árinu 2015.

Mengunarvarnaráð hafna hefur meðal annars samþykkt starfsreglur ráðsins og leiðbeiningar vegna viðbragðsáætlana hafna. Í samráði við ráðið er unnið að verkefni sem Umhverfisstofnun leiðir sem felst í að meta þörf á uppbyggingu og endurnýjun mengunarvarnabúnaðar í höfnum landsins. Auk þess samþykkti mengunarvarnaráð hafna að bjóða Landhelgisgæslu Íslands að tilnefna áheyrnarfulltrúa í ráðið og var það gert með bréfi dags. 23. september 2015.

Kaupmannahafnarsamkomulag

Kaupmannahafnarsamkomulagið er samningur milli Norðurlandanna um gagnkvæma aðstoð við viðbrögðum við mengunaróhöppum á sjó. Umhverfisstofnun sótti aðalfund og fund í vinnuhópi Kaupmannahafnarsamkomulagsins árið 2015.

EPPR/MOSPA

Árið 2013 gerðu ríki Norðurskautsráðsins með sér samkomulag um viðbrögð gegn bráðamengun vegna olíu, svonefnt *Agreement on Cooperation on Marine Oil Pollution Preparedness and Response in the Arctic* (MOSPA). Framkvæmd samkomulagsins er tengt vinnuhópi á vegum Norðurskautsráðsins sem nefnist EPPR (Emergency Prevention, Preparedness and Response) og vinnur að stefnumörkun er snýr að viðbrögðum við umhverfisslysum. Umhverfisstofnun tók þátt í skrifborðsæfingu á vegum MOSPA í Montreal í júní í tengslum við fund í EPPR.